

hvorimod den fra Efteraaret 1861 til Udgangen af 1872 for begge Kjøen tilsammen kun havde været:

i 1ste Klasse	17,1
i 2den —	30,3
i 3die —	324,1.

Det vil sees, at Belægningen i de sidste 5 Aar i ingen af de andre Forplejningsklasser er tiltaget i saadant Omfang som i anden Klasse, og at den her er steget meget betydeligt. Dette fortjener nok Opmærksomhed med Hensyn til de fremtidige Pladsforhold i Anstalten for denne Forplejningsklassens Vedkommende, da Stigningen neppe alene har sin Grund i det tiltagende Forhold af de Uhelbredelige i Klassen, men for en stor Del turde skyldes en vis økonomisk Sands hos Jyderne, der synes at gjøre dem mere tilbøjelige end Øboerne til at undgaae den større Bekostning ved at holde deres Patienter paa første Forplejning, saa at anden Klasse ogsaa fremdeles kan have rimelig Udsigt til en forholdsvis stærk Tiltagen af Belægningen. Men da den mangler et saadant Afløb som man har tilsigtet at forskaffe tredje Klasse gennem Anstalten i Viborg, er der nogen Grund til at befrygte, at man ved Aarhus om ikke ret lang Tid vil være i lige saa stor Forlegenhed for Plads til Patienter af anden Klasse, som i de sidstforløbne Aar for tredje Klasses Vedkommende.

Saaledes som Forholdene i Aarenes Løb have udviklet sig, er nu Sammensætningen af Patientbestanden i den jyske Anstalt efterhaanden bleven ført bort fra de ekstraordinære Proportioner, som i de første Aar af dens Virksomhed betingedes af den Bistand, Omstændighederne dengang tillode den at yde Hovedstaden og Østifterne, til dem der efter Befolkningsforholdene i Jylland maa ansees for de naturlige. Anstalten har derved for en stor Del tabt den Karakter, som den før Udvidelsen havde faaet ved det overvejende Forhold, hvori de nævnte Landsdele sendte den Patienter af de mere dannede Klasser: den er efterhaanden, langt mere end tidligere, blevet en Anstalt for Landbefolkningen og for de simple Samfundsklasser. Dette har naturligtvis ikke undladt at paatrykke dens nuværende almindelige Physiognomi, indre Liv og hele Virksomhed et noget andet Præg end i dens første Aar; og hele denne Udvikling har heller ikke været uden al Indflydelse med Hensyn til Beskaffenheden af det statistiske og videnskabelige Materiale, som har opsamlet sig ved Anstalten i de tvende Hovedafsnit af dens Bestaaen: før og efter Udvidelsen i 1861.

II.

Hjemstedsforhold.

Ved Bestemmelsen af Patienternes Hjemsted er her i det Hele lagt de samme Regler til Grund, som Anstalten har fulgt ved Afgjørelsen af det Spørgsmaal, hvor en Patient efter Regulativet maa betragtes som hjemmehørende, og paa hvilke Betalingsvilkaar han altsaa er berettiget til at optages. Som Hjemsted betragtes da ordentligvis det Sted, hvor Patienten selv, eller den Familie hvoraf han er Medlem, holder Dug og Disk, uanseet om han maaskee er forsørgelsesberettiget andetsteds; og kun forsaavidt han indlægges for Forsørgelseskommunens Regning, betragtes denne som hans Hjemsted uden Hensyn til hvor han ved Indlæggelsen havde Ophold. Saaledes ere Studerende og andre unge Mennesker uden selvstændig Stilling eller Erhverv opførte sammesteds som Forældrene, om de ogsaa i længere Tid have levet udenfor Hjemmet; Militære ere opførte paa deres Garnisonssteder, og Tjenestetyende der hvor de ved Sygdommens Udbrud havde Tjeneste, forsaavidt de ikke før Indlæggelsen have været ført tilbage til anden Forsørgelseskommune. De Patienter som efter Udvidelsen i 1861 overflyttedes til Anstalten fra de forskellige jyske Hospitaler, ere opførte under deres resp. Forsørgelseskommuner, Arrestanter og Straffanger ligeledes.

Kun i enkelte Tilfælde er der ved de Optællinger, som ligge til Grund for Angivelserne i det Følgende, i Virkeligheden eller tilsyneladende afveget fra disse Regler. Saaledes er et Par i Slesvig boende Patienter, som have været indlagte for jyske Kommuners Regning,

fordi de, uagtet et mangeaarigt Ophold i Hertugdømmet, endnu efter dettes Lovgivning ikke havde erhvervet Forsørgelsesret der, alligevel betragtede som hjemmehørende i Slesvig, hvorimod de Slesvigere, der efter Hertugdømmets Afstaaelse have erhvervet Hjemstedsbevis i Kongeriget, have været optagne som Jyder, naar de ere blevne sindssyge. En grønlandsk Kolonist, der blev nedsendt til Danmark som sindssyg og indlagt i Anstalten for en jydsk Kommunes Regning, men i mange Aar ikke havde været i Jylland og senere vendte tilbage til Grønland, er ikke betragtet som Jyde; en Maskinbetjent, der i Sindsforvirring havde absenteret sig fra et engelsk Dampskib i Aarhus Havn, efter hvis Afgang han midlertidigt blev indlagt for Autoriteternes Regning, heller ikke. Derimod ere adskillige svensk- og tydskfødte Individuer, der efter længere Ophold i Jylland have været indlagte for offentlig Regning, og derpaa ere sendte ud af Landet, betragtede som Jyder.

Det vil forøvrigt skjønnes, at ligesom Patienter, der have været indlagte flere Gange, kunne være opførte den ene Gang under et, den anden under et andet Hjemsted, saaledes er det heller ikke sjældent hændet, at en Patient efter kortere eller længere Ophold i Anstalten er befundet at høre andetsteds hjemme end da han indlagdes, saa at en Udsigt over Patienternes Hjemsted ved Afgang ikke vilde stemme ganske med den omstaaende Tabel V, hvor der selvfølgelig kun er taget Hensyn til Hjemstedet ved Indlæggelsen.

Det vil af denne Tabel sees, at af de i det hele Tidsrum stedfundne 2948 Indlæggelser have 2626 (89,07 %) angaaet Patienter fra selve Jylland, og 322 (10,92 %) ikke-jydske Patienter; men Forholdet stiller sig temmelig forskjelligt i de to Tidsafsnit før og efter Udvidelsen i 1861. Før Udvidelsen hørte nemlig af 811 Indlagte 653 (kun 80,5 %) hjemme i Jylland, og 158 (19,5 %) udenfor Jylland, medens der efter Udvidelsen blandt 2137 Indlæggelser var 1973 (92,3 %) jyske og kun 164 (7,7 %) ikke jyske. Heller ikke mellem Indlæggelserne fra Byerne og Landet har der fundet samme Forhold Sted i begge disse Tidsafsnit, men Forskjellen er her dog mindre. I samtlige 25 Aar udgjorde Indlæggelserne fra Byerne (Hovedstaden indbefattet) 919 og fra Landet 2029, eller henholdsvis 31,2 og 68,8 % af dem alle; men før Udvidelsen kom der af 811 Indlæggelser 292 fra Byerne og 519 fra Landet, eller henholdsvis 36 og 64 %; efter Udvidelsen af 2137 Indlæggelser 627 fra Byerne og 1510 fra Landet, eller henholdsvis 29,3 og 70,7 %. Tilgangen fra Bybefolkningen har altsaa i det Hele

Tabel V.
Indlæggelser efter Hjemsted samt By- og Landbefolkning.

Hjemsted.	Før Udvidelsen. (til 1/6 1861)			Efter Udvidelsen. (fra 1/6 1861)			I hele Tidsrummet.		
	Md.	Kv.	Begge Kjøn.	Md.	Kv.	Begge Kjøn.	Md.	Kv.	Begge Kjøn.
A. Fra Jylland:									
Kjøbstæderne . .	99	102	201	241	293	534	340	395	735
Landet	218	284	452	745	694	1439	963	928	1891
ialt	317	386	653	986	987	1973	1303	1323	2626
B. Fra Øerne:									
Kjøbenhavn . . .	20	20	40	13	5	18	33	25	58
Kjøbstæderne . .	16	11	27	21	21	42	37	32	69
Landet	29	27	56	24	33	57	53	60	113
ialt	65	58	123	58	59	117	123	117	240
C. Fra Bilandene:									
Kjøbstæderne . .	1	"	1	"	"	"	1	"	1
Landet	"	"	"	1	"	1	1	"	1
ialt	1	"	1	1	"	1	2	"	2
D. Fra Slesvig:									
Kjøbstæderne . .	3	1	4	6	5	11	9	6	15
Landet	2	8	10	4	4	8	6	12	18
ialt	5	9	14	10	9	19	15	18	33
E. Fra Holsten:									
Kjøbstæderne . .	3	1	4	"	1	1	3	2	5
Landet	"	"	"	"	"	"	"	"	"
ialt	3	1	4	"	1	1	3	2	5
F. Fra andre Lande:									
Byerne	12	3	15	13	8	21	25	11	36
Landet	1	"	1	4	1	5	5	1	6
ialt	13	3	16	17	9	26	30	12	42
Totalsum af Indlæggelser:									
Af Bybefolkningen .	154	138	292	294	333	627	448	471	919
Af Landbefolkningen	250	269	519	778	732	1510	1028	1001	2029
ialt	404	407	811	1072	1065	2137	1476	1472	2948

været noget mindre, eller rettere fra Landbefolkningen noget større (se nedenfor) efter Udvidelsen end før denne.

Som allerede bemærket, angaae 508 af Indlæggelserne (255 af de mandlige, 253 af de kvindelige) Patienter, der tidligere havde været udskrevne af Anstalten. Med Fradrag af disse Gjenindlæggelser udgjør altsaa de Personer, som have været til Behandling, et Antal af 2440 (1221 mandlige, 1219 kvindelige), hvis Fordeling efter Hjemstederne vil sees af nedenstaaende

Tabel VI.

De indlagte Personer efter Hjemsted samt By- og Landbefolkning.

Hjemsted.	Mænd.			Kvinder.			Begge Køn.		
	fra Byerne	fra Landet	ialt	fra Byerne	fra Landet	ialt	fra Byerne	fra Landet	ialt
Jylland	290	777	1067	317	763	1080	607	1540	2147
Kjøbenhavn . .	30	"	30	22	"	22	52	"	52
Øerne	32	46	78	29	56	85	61	102	163
Bilandene . . .	1	1	2	"	"	"	1	1	2
Slesvig	8	5	13	6	12	18	14	17	31
Holsten	3	"	3	2	"	2	5	"	5
Udlandet	25	3	28	11	1	12	36	4	40
ialt	389	832	1221	387	832	1219	776	1664	2440

Vi ville nu betragte Hjemstedsforholdene nærmere, først for de jyske og derpaa for de ikke-jydske Patienters Vedkommende.

A. De jyske Patienter.

De 2626 Indlæggelser fra selve Jylland (se Tab. V) fandt Sted med nedenanførte Tal i hvert enkelt Aar:

Før Udvidelsen	
1852 (fra 1. Sept.)	18 Md., 20 Kv.; tils. 38
1853	29 —, 26 —; — 55
1854	28 —, 31 —; — 59
1855	34 —, 26 —; — 60

At overf. 109 Md., 103 Kv.; tils. 212

Overført 109 Md., 103 Kv.; tils. 212

1856	25 —, 44 —; — 69
1857	34 —, 36 —; — 70
1858	34 —, 35 —; — 69
1859	38 —, 42 —; — 80
1860	49 —, 41 —; — 90
1861 (til 1. Sept.)	28 —, 35 —; — 63

317 Md., 336 Kv.; tils. 653

Efter Udvidelsen:

1861 (fra 1. Sept.)	78 Md., 49 Kv.; tils. 127
1862	64 —, 63 —; — 127
1863	69 —, 55 —; — 124
1864	50 —, 38 —; — 88
1865	61 —, 55 —; — 116
1866	61 —, 64 —; — 125
1867	58 —, 88 —; — 146
1868	48 —, 65 —; — 113
1869	53 —, 70 —; — 123
1870	52 —, 60 —; — 112
1871	58 —, 52 —; — 110
1872	47 —, 50 —; — 97
1873	49 —, 59 —; — 108
1874	51 —, 50 —; — 101
1875	43 —, 50 —; — 93
1876	57 —, 32 —; — 89
1877	87 —, 87 —; — 174

986 Md., 987 Kv.; tils. 1973

Før Udvidelsen 317 —, 336 —; — 653

ialt 1303 Md., 1323 Kv.; tils. 2626

I hele Tidsrummet før Udvidelsen vare Indlæggelserne fra selve Jylland i stadig Tiltagen, ligesom ogsaa de forandrede Forhold efter Udvidelsen, der nu tillige aabnede ældre og uheldbrekelige Tilfælde Adgang til Anstalten, strax havde en betydelig Stigen af Indlæggelserne til Følge, der alene med Undtagelse af Krigsaaret 1864 vedblev at holde sig, indtil Pladsforholdene mod Slutningen af Tredserne begyndte at sætte Grændser for Modtagelsen af Patienter. I aarligt Gjennemsnit indlagdes der af jyske Patienter før Udvidelsen 72,5 og efter Ud-

videlsen 120,5; men i de første $8\frac{1}{3}$ Aar efter Udvidelsen optoges der i aarligt Gjennemsnit 130,8 Jyder, medens de sidste 8 Aar under den tiltagende Overfyldning kun have havt 110,5 i aarligt Gjennemsnit, uagtet Evakuationen til Viborg i 1877 tillod i dette Aar at modtage det aldeles ekstraordinære Antal af 174 jydsk Patienter.

Af samtlige Indlæggelser fra selve Jylland angik de 1303 mandlige, de 1323 kvindelige Patienter, henholdsvis 49,6 og 50,4 % af dem alle. Forskjellen mellem Kjønne er altsaa kun meget ringe, skjøndt de kvindelige Indlæggelses Overvægt er nok saa stor som den ubetydelige Overvægt af c. 2 pro Mille, som den kvindelige Befolkning i Jylland har over den mandlige. Vi komme senere tilbage hertil.

En Del anderledes stiller Forholdet sig med Hensyn til Søgningen fra Kjøbstæderne og fra Landet. Fra de jydsk Kjøbstæder (derunder indbefattet Handelspladserne Nørresundby, Løgstør og Silkeborg, hvis Befolkninger saa væsentlig leve under samme Forhold som i de øvrige Smaakjøbstæder, at det ved nærværende Lejlighed vilde falde mindre naturligt at henføre dem til Landboerne) udgjorde Indlæggelserne i hele Aarrækken (se S. 17) 735 eller næsten 28 % af hele Antallet; fra Landdistrikterne 1891 eller en Smule over 72 %. Dette Forhold har dog ikke været ganske ens gennem hele Aarrækken: efter Tallene i Tabel V have Kjøbstæderne før Udvidelsen i 1861 leveret 31,7 %, Landdistrikterne kun 68,3 % af Indlæggelserne, medens der efter Udvidelsen kun kommer 27 % paa Kjøbstæderne, men 73 % paa Landdistrikterne. Disse Forskjelligheder beroe dog ingenlunde paa en formindsket Søgning fra Byerne, men derpaa at Landbefolkningen i Aarenes Løb er bleven mere tilbøjelig til at benytte Anstalten end i Begyndelsen af dens Virksomhed, hvilket ogsaa finder Bekræftelse i de aarlige Gjennemsnitstal af Indlæggelserne, der nemlig have udgjort

før Udvidelsen	21,8	fra Kjøbstæderne,	50,8	fra Landet
efter —	32,7	—	88,0	—
hele Aarrækken	29,1	—	74,6	—

og altsaa siden 1861 udvise en Stigen, der for Landdistrikterne (37,2) er henvend $3\frac{1}{2}$ Gang saa stærk som for Kjøbstæderne (10,9). Men da de fra Kjøbstæderne indlagte Patienter udgjøre et betydeligt større Procenttal af samtlige Indlagte, end den jydsk Kjøbstadbefolkning af hele Provindsens Folkemængde, hvorimod det Omvendte er Tilfældet med Patienterne fra Landet, er det klart, at Kjøbstæderne alligevel i Virkeligheden have benyttet Anstalten langt mere end Landdistrikterne.

Ved en nærmere Undersøgelse af Forholdet mellem Søgningen til Anstalten i de forløbne Aar og Jyllands Folkemængde, saavel i det Hele som i dens enkelte Grupperinger, egner imidlertid ingen af de officielle Folketællinger sig til umiddelbar Sammenligning, fordi ingen af dem kan antages at svare til Gjennemsnitsbefolkningen i den hele Aarrække. Men da Folketallet i denne har været i stadig Stigen, vil Gjennemsnitsbefolkningen dog formentlig falde omtrent ved Midten af det samlede Tidsrum, nærmest altsaa i 1865, eller midtvejs mellem Tællingerne af 1860 og 1870, af hvilke den første omtrent er foretaget ligesaa lang Tid efter at Anstalten havde begyndt sin Virksomhed, som den sidste før Afslutningen af det Tidsrum, hvormed vi her beskæftige os; og man fejler derfor neppe meget ved at sætte Gjennemsnitsbefolkningen for hele Aarrækken = Middeltallene mellem dem der findes i de to anførte Tællinger. Efter denne Beregning har nu Folkemængden været

	1860	1870	i Gjennemsnit
i Kjøbstæderne .	92261	110262	c. 101200
i Landdistrikterne	611552	677857	c. 644700
ialt	703813	788119	c. 745900

eller mere nøjagtigt, naar nemlig Befolkningen i de tre ovennævnte Handelspladser (i 1860 4615, i 1870 5329) overføres fra Landbefolkningen til Kjøbstadbefolkningen:

	1860	1870	i Gjennemsnit
i Kjøbstæderne .	96876	115591	c. 106200
i Landdistrikterne	606937	672528	c. 639700
ialt	703813	788119	c. 745900

og det vil da findes, at Gjennemsnitsbefolkningen i Kjøbstæderne og Landdistrikterne har været henholdsvis 14,2 % og 85,7 % af den hele Gjennemsnitsbefolkning, medens Indlæggelserne fra Kjøbstæderne, som ovenfor vist (S. 20), have udgjort 28 %, og fra Landdistrikterne 72 % af alle Indlagte. Et anskueligere Udtryk for Forholdet mellem Søgningen fra By og Land turde det dog give, naar den beregnede Gjennemsnitsbefolkning divideres med Indlæggelsernes Antal, hvorved det viser sig, at i samtlige $25\frac{1}{3}$ Aar have Indlæggelserne fundet Sted fra Kjøbstæderne i et Forhold som 1 : 144 af Gjennemsnitsbefolkningen, fra Landet som 1 : 338, hvilket svarer til et aarligt Gjennem-

snitsforhold af Indlæggelserne som 1 : 3648 Individder af Kjøbstad-
befolkningen og 1 : 8567 af Landbefolkningen og stemmer med An-
givelserne i det Foregaaende.

Hvorledes Indlæggelserne af den jydsk Kjøbstadbe-
folkning have været fordelte blandt de enkelte Byer, vil sees af omstaaende Tabel VII,
som udviser meget forskellige Forhold, der bevæge sig mellem et
Maximum for hele Tidsrummet af 1 : 77 af den beregnede Gjennem-
snitsbefolkning (Aarhus), og et Minimum af 1 : 411 (Silkeborg).
Ordnes Kjøbstæderne ikke som i Tabellen efter deres Folkemængde,
men efter Indlæggelsernes højere og lavere Forhold til denne, faae vi
følgende Række:

1. Aarhus.	11. Ringkjøbing.	21. Vejle.
2. Ebeltoft.	12. Aalborg.	22. Nørresundby.
3. Grenaa.	13. Frederikshavn.	23. Varde.
4. Mariager.	14. Randers.	24. Skagen.
5. Hobro.	15. Holstebro.	25. Kolding.
6. Nykjøbing.	16. Thisted.	26. Sæby.
7. Skanderborg.	17. Skive.	27. Nibe.
8. Viborg.	18. Løgster.	28. Hjørring.
9. Ribe.	19. Horsens.	29. Silkeborg.
10. Lemvig.	20. Fredericia.	

hvoraf det sees, at den større eller mindre Søgning ingenlunde har
staaet i Forhold til Byernes Størrelse, idet netop de fleste større Kjøb-
stæder findes temmelig langt nede i Rækken. Af de 4 som efter
Tællingen i 1870 havde over 10000 Indbyggere have saaledes de tre
(Aalborg, Randers og Horsens) Plads i den mellemste Trediedel; og
medens Aarhus, den største i Jylland, rigtignok staaer øverst i Rækken,
er det dog fortrinsvis netop smaa Byer, som indtage de øverste Pladser.
Dette beroer dog rimeligvis mest paa, at deres ringe Folketal nødven-
dig maa give Tilfældighederne et stort Spillerum, noget som endogsaa
gjælder om Byerne af Middelstørrelse, hvorpaa Viborg frembyder et
godt Exempel, som kun er kommet saa højt op i Rækken derved, at
den har haft en af sine Patienter, en periodisk Mani, ikke mindre

Tabel VII.
Indlæggelser fra de jydsk Kjøbstæder.

Indlæggelser fra	Før Udvidelsen.			Efter Udvidelsen.			Hele Tidsrummet.			Beregnet Gjennem- snits- befolk- ning.
	Md.	Kv.	Bereg- Kjø- Befol- Kjø- Befol- Kjø- Befol-	Md.	Kv.	Bereg- Kjø- Befol- Kjø- Befol- Kjø- Befol-	Md.	Kv.	Bereg- Kjø- Befol- Kjø- Befol- Kjø- Befol-	
Aarhus	27	25	52	61	57	118	88	82	170	c. 13020
Aalborg	10	8	18	24	30	54	34	38	72	10840
Randers	11	9	20	22	26	48	33	35	68	10540
Horsens	6	8	14	19	22	41	25	30	55	9740
Fredericia . . .	4	6	10	11	16	27	15	22	37	6720
Viborg	3	10	13	6	24	30	9	34	43	5640
Vejle	6	4	10	9	11	20	15	15	30	5510
Kolding	1	3	4	5	9	14	6	12	18	4690
Ribe	3	"	3	15	7	22	18	7	25	3640
Thisted	3	"	3	9	8	17	12	8	20	3350
Hjørring	2	"	2	1	5	6	3	5	8	3030
Varde	1	1	2	5	5	10	6	6	12	2330
Nykjøbing . . .	3	1	4	7	6	13	10	7	17	2170
Silkeborg	"	"	"	3	2	5	3	2	5	2060
Hobro	3	1	4	6	7	13	9	8	17	1990
Frederikshavn .	"	1	1	4	8	12	4	9	13	1990
Skive	1	2	3	5	3	8	6	5	11	1880
Holstebro	4	1	5	4	3	7	8	4	12	1850
Grenaa	1	4	5	6	8	14	7	12	19	1780
Skanderborg . .	1	2	3	4	5	9	5	7	12	1560
Skagen	"	1	1	2	3	5	2	4	6	1540
Nørresundby . .	"	2	2	2	4	6	2	6	8	1490
Ringkjøbing . .	1	1	2	3	5	8	4	6	10	1480
Løgster	2	1	3	2	3	5	4	4	8	1420
Nibe	1	1	2	2	"	2	3	1	4	1410
Ebeltoft	1	7	8	2	6	8	3	13	16	1280
Lemvig	1	"	1	1	7	8	2	7	9	1270
Sæby	"	"	"	1	3	4	1	3	4	1260
Mariager	3	3	6	"	"	"	3	3	6	740
ialt	99	102	201	241	293	534	340	395	735	c. 106200

end 11 Gange i Anstalten, saa at Fjerdeparten af Byens 43 Indlæggelser angaaer dette ene Individ. Men hvad der ikke synes at have været uden væsentlig Indflydelse paa Søgningen, er Anstaltens større eller mindre Nærhed. Deler man nemlig samtlige Kjøbstæder i to Grupper, den ene indbefattende dem, hvis Afstand fra Anstalten er højst 10 Mil (Aarhus, Randers, Horsens, Viborg, Hobro, Silkeborg, Grenaa, Skanderborg, Vejle, Ebeltoft og Mariager), den anden alle de fjernere, saa har den første Gruppe indlagt 441 Patienter eller netop 60 % af dem alle; den anden 294 eller ikkun 40 %, uagtet Gjennemsnitsbefolkningen paa det nærmeste har været lige stor i begge Grupper (c. 53850 i den første, c. 52360 i den anden). Denne Afstandens Indflydelse har dog i Aarenes Løb tabt meget af sin Betydning paa Grund af Jernbaneforbindelsen. I Aarene før Udvidelsen, da endnu ingen af de jyske Jernbaner vare aabnede, indkom der saaledes fra de to ovennævnte Kjøbstadgrupper 135 Patienter fra den nærmeste og kun 66 fra den fjerneste, eller henholdsvis 67,1 og 32,8 % af samtlige Indlæggelser fra Byerne i det paagjældende Tidsrum; efter Udvidelsen derimod, medens der efterhaanden blev draget flere og flere Byer ind i Jernbanenettet, 306 fra den nærmeste og 228 fra den fjerneste Gruppe eller henholdsvis 57,8 og 42,7 % af Indlæggelserne, saa at Forholdet mellem Søgningen fra disse to Kjøbstadgrupper efterhaanden har nærmet sig mere og mere til Forholdet mellem deres Befolkninger, hvorvel den fjerneste endnu er temmelig langt fra at benytte Anstalten i samme Forhold som den nærmeste. Nærhedens Indflydelse i denne Henseende viser sig ogsaa umiskjendeligt i den forholdsvis stærke Søgning fra Aarhus. Denne By er ikke kommet Anstalten nærmere ved nogen af Jernbanerne; men allerede før Udvidelsen indlagde den alene Fjerdeparten, og efter Udvidelsen en ikke meget mindre Brøkdel af Kjøbstadpatienterne, uagtet dens Folkemængde i Tidsrummet før Anstaltens Udvidelse neppe udgjorde mere end Niendedelen af hele den jyske Kjøbstadbefolkning, og i de senere Aaringer endnu neppe en Sjettedel.

For de jyske Landdistrikters Vedkommende, hvorfra vi alt have seet, at Søgningen til Anstalten i Forhold til Folkemængden har været langt mindre end fra Kjøbstæderne, fremgaae Indlæggelsernes Fordeling paa de enkelte Amter af efterstaaende

Tabel VIII.
Indlæggelser fra de jyske Landdistrikter amtsvis.

Indlæggelser fra	Før Udvidelsen.			Efter Udvidelsen.			Hele Tidsrummet.			Beregnet Gjennemsnitsbefolkning.
	Md.	Kv.	Begge Kjøen	Md.	Kv.	Begge Kjøen	Md.	Kv.	Begge Kjøen	
Hjørring Amt	22	13	35	63	44	107	85	57	142	c. 80000
Thisted Amt	13	9	22	62	55	117	75	64	139	52250
Aalborg Amt*)	9	18	27	67	37	104	76	55	131	66920
Viborg Amt	29	32	61	84	72	156	113	104	217	69690
Randers Amt	30	46	76	90	139	229	120	185	305	74590
Gl. Aarhus Amt	35	28	63	65	64	129	100	92	192	39500
— Skanderborg Amt**)	22	15	37	77	78	155	99	93	192	51290
Vejle Amt	21	27	48	117	79	196	138	106	244	76340
Ringkjøbing Amt	16	24	40	57	69	126	73	93	166	67520
Ribe Amt	21	22	43	63	57	120	84	79	163	61600
ialt	218	234	452	745	694	1439	963	928	1891	c. 639700

Ordnes Amterne efter det Forhold til deres Folkemængde, hvori derfra er indlagt Patienter i Anstalten, faae vi følgende Række:

	I hele Tidsrummet	I aarligt Gjennemsnit
Gl. Aarhus Amt	1 : 206	1 : 5211
Randers	1 : 245	1 : 6193
Gl. Skanderb.	1 : 267	1 : 6764
Vejle	1 : 313	1 : 7924
Viborg	1 : 321	1 : 8132
Thisted	1 : 376	1 : 9525
Ribe	1 : 378	1 : 9576
Ringkjøbing	1 : 407	1 : 10303
Aalborg	1 : 511	1 : 12940
Hjørring	1 : 563	1 : 14270

De 5 førstnævnte Amter have altsaa havt flere, de 5 sidstnævnte færre Indlæggelser end efter det ovenfor (S. 21 og 22) beregnede

*) Med Fradrag af Løgster og Nørresundby.

**) Med Fradrag af Silkeborg.

Forhold for den hele jydsk Landbefolkning (i hele det 25aarige Tidsrum 1 : 338 af Gjennemsnitsbefolkningen, i aarligt Gjennemsnit 1 : 8567); og det falder her strax i Øjnene, i hvor høj en Grad Søgningen ogsaa fra Landet har været paavirket af Anstaltens større eller mindre Nærhed, i det de nærmest liggende Amter have havt 2 til 3 Gange saa mange Indlæggelser som det længst bortliggende.

Til en mere detailleret Udsigt over Søgningen fra Landbefolkningen hid sættes følgende

Tabel IX.

Indlæggelser fra de jydsk Landdistrikter herredsvise.

Indlæggelser fra	Før Udvidelsen.			Efter Udvidelsen.			Hele Tidsrummet.			Beregnet Gjennemsnitsbefolkning.
	Md.	Kv.	Begge Kjøen	Md.	Kv.	Begge Kjøen	Md.	Kv.	Begge Kjøen	
Hjørring Amt:										
Horns Herred	3	1	4	9	5	14	12	6	18	c. 12580
Vennebjerg —	4	1	5	8	6	14	12	7	19	13540
Dronninglund —	8	4	12	12	12	24	20	16	36	17630
Læsø	1	1	2	2	2	4	3	1	4	2650
Berglum Herred	3	3	6	21	13	34	24	16	40	19270
Hvetbo —	1	1	2	3	3	6	3	3	6	6980
Øster Han —	2	3	5	9	5	14	11	8	19	7350
Thisted Amt:										
Vester Han Herred	2	1	3	6	4	10	8	5	13	7170
Hillerslev —	2	1	3	7	9	16	9	9	18	7110
Hundborg —	2	1	3	5	9	14	7	10	17	6090
Hassing —	2	1	3	16	6	22	18	7	25	7730
Refs —	1	2	3	13	8	21	13	10	23	9620
Morse Nørre —	1	1	2	7	13	20	8	14	22	6900
Morse Sønder —	4	3	7	8	6	14	12	9	21	7630
Aalborg Amt:										
Kjær Herred *)	1	2	3	18	8	26	19	10	29	15300

*) Med Fradrag af Nørre-Sundby.

Indlæggelser fra	Før Udvidelsen.			Efter Udvidelsen.			Hele Tidsrummet.			Beregnet Gjennemsnitsbefolkning.
	Md.	Kv.	Begge Kjøen	Md.	Kv.	Begge Kjøen	Md.	Kv.	Begge Kjøen	
Fleskum Herred	2	2	4	11	9	20	13	11	24	c. 8350
Hornum —	1	1	2	2	8	10	2	8	10	8540
Hellum —	3	6	9	10	6	16	13	12	25	6850
Hindsted —	2	5	7	7	1	8	9	6	15	10700
Slet — *)	1	1	2	12	4	16	13	4	17	7200
Aars —	1	1	2	3	1	4	3	1	4	5000
Gislum —	1	3	4	4	1	5	4	4	8	4950
Viborg Amt:										
Hindborg Herred	1	2	3	2	3	5	2	5	7	3410
Nørre —	1	1	2	6	9	15	7	10	17	4680
Harre —	2	3	5	6	1	7	8	4	12	4280
Rødning —	5	1	6	6	7	13	11	8	19	3620
Fjends —	3	1	4	6	3	9	9	4	13	6700
Nørlyng —	3	2	5	2	3	5	5	5	10	5110
Rinds —	1	3	4	5	10	15	6	13	19	6430
Sønderlyng —	1	2	3	10	6	16	11	8	19	5730
Medelsom —	2	7	9	8	5	13	10	12	22	7100
Lysgaard —	3	2	5	14	12	26	17	14	31	10460
Hids —	4	6	10	8	5	13	12	11	23	5550
Houlbjerg —	4	2	6	11	8	19	15	10	25	6620
Randers Amt:										
Onsild Herred	3	2	5	2	2	4	5	4	9	3470
Gjerlev —	1	4	5	10	6	16	11	10	21	6020
Nørhald —	1	2	3	7	8	15	8	10	18	4100
Støvring —	1	1	2	1	6	7	2	7	9	3860
Galten —	2	5	7	7	13	20	9	18	27	7500
Rougø —	3	3	6	4	3	7	7	6	13	3900
Senderhald —	6	7	13	13	13	26	19	20	39	12960
Nørre —	1	6	7	13	20	33	13	26	39	8300
Sender —	8	4	12	12	25	37	20	29	49	9420
Mols —	2	3	5	7	20	27	9	23	32	6190
Øster Lisbjerg —	3	9	12	14	23	37	17	32	49	8570

*) Med Fradrag af Legstor.

Indlæggelser fra	Før Udvidelsen.			Efter Udvidelsen.			Hele Tidsrummet.			Beregnet Gjennemsnitsbefolkning.
	Md.	Kv.	Beege Kjen	Md.	Kv.	Beege Kjen	Md.	Kv.	Beege Kjen	
Gl. Aarhus Amt:										
Hasle Herred	2	3	5	6	13	19	8	16	24	c. 4460
Vester Lisberg —	3	"	3	5	4	9	8	4	12	3850
Sabro —	4	3	7	7	2	9	11	5	16	4510
Framlev —	4	8	12	10	8	18	14	16	30	5910
Ning —	10	5	15	24	21	45	34	26	60	9400
Hads —	12	9	21	13	16	29	25	25	50	11370
Gl. Skanderborg Amt:										
Hjemslev Herred	1	1	2	15	17	32	16	18	34	7610
Gjern —*)	4	4	8	19	14	33	23	18	41	10500
Tyrsting —	7	1	8	18	15	33	25	16	41	7130
Vrads —	6	2	8	5	7	12	11	9	20	7720
Vor —	3	7	10	10	17	27	13	24	37	12300
Nim —	1	"	1	10	8	18	11	8	19	6040
Vejle Amt:										
Bjerger Herred	6	7	13	18	14	32	24	21	45	13110
Hatting —	1	3	4	13	4	17	14	7	21	8390
Nervang —	3	5	8	19	15	34	22	20	42	16240
Tyrrild —	4	7	11	15	20	35	19	27	46	10000
Jerlev —	1	2	3	7	5	12	8	7	15	5120
Holmans —	2	1	3	9	8	17	11	9	20	6400
Elbo —	1	1	2	8	3	11	9	4	13	4510
Brusk —	3	1	4	15	3	18	18	4	22	8080
N. Tyrstrup —**)	"	"	"	13	7	20	13	7	20	10080
Ringkjøbing Amt:										
Skodborg Herred	3	2	5	6	1	7	9	3	12	7860
Vandfuld —	2	"	2	4	6	10	6	6	12	4670

*) Med Fradrag af Silkeborg.

**) Nørre Tyrstrup Herred, der først efter Krigen 1864 blev en Del af Nørrejylland, er öpfört med den Folkemængde som Tællingen i 1870 udviste.

Indlæggelser fra	Før Udvidelsen.			Efter Udvidelsen.			Hele Tidsrummet.			Beregnet Gjennemsnitsbefolkning.
	Md.	Kv.	Beege Kjen	Md.	Kv.	Beege Kjen	Md.	Kv.	Beege Kjen	
Hjerm Herred	4	3	7	10	5	15	14	8	22	c. 7700
Ginding —	1	1	2	4	11	15	5	12	17	7270
Hammerum —	1	3	4	9	9	18	10	12	22	12770
Ulvborg —	1	1	2	6	5	11	7	6	13	6120
Hind —	2	5	7	6	14	20	8	19	27	7720
Bølling —	"	4	4	5	7	12	5	11	16	8050
Nørre Horne —	2	5	7	7	11	18	9	16	25	5340
Ribe Amt:										
Vester Horne Herred	4	5	9	5	3	8	9	8	17	8050
Øster Horne —	4	3	7	16	7	13	10	10	20	5440
Skads —	5	1	6	10	7	17	15	8	23	9630
Fane	"	1	1	4	4	8	4	5	9	3110
Gjørding Herred	1	"	1	6	9	15	7	9	16	5360
Malt —	3	1	4	9	4	13	12	5	17	7410
Slaugs —	"	1	1	"	6	7	"	7	7	2600
Andst —	"	4	4	4	8	12	4	12	16	10170
Ribe —	"	"	"	11	6	17	11	6	17	} 4000
Blandede Distrikter	4	6	10	8	3	11	12	9	21	

Med Hensyn til Forholdet i Jyllands to naturlige Hoveddele, Nord og Syd for Limfjorden, viser denne Tabel, at fra de nordenfjordske Distrikter, Vendsyssel og Thy, bestaaende af hele Hjørring Amt, Kjær Herred af Aalborg Amt, og Thisted Amt med Undtagelse af Morsø, og med en Gjennemsnitsbefolkning af c. 133000, har der kun fundet 267 Indlæggelser Sted, d. v. s. i hele Tidsrummet 1 af 498 eller i aarligt Gjennemsnit 1 af 12621 af Befolkningen, et Forhold der er langt under det ovenfor (S. 26) beregnede for Indlæggelserne fra samtlige jydske Landdistrikter (henholdsvis 1 : 338 og 1 : 8567), og stiller Vendsyssel og Thy i en temmelig skarp Modsætning til det søndenfjordske Jylland, som paa en Gjennemsnitsbefolkning i Landdistrikterne af 506700 har havt 1624 Indlæggelser, d. v. s. i hele Tidsrummet 1 af 312 eller i aarligt Gjennemsnit 1 af 7904. Forholdet mellem Søgningen til Anstalten af Landbefolkningen Nord og

Syd for Limfjorden har omtrentlig været som 3 : 5; og jo længere man kommer Nord paa, desto sparsommere ere Indlæggelserne faldne. Fra Horns og Vennebjerg Herreder, der danne selve Nordspidsen af Jylland, har der saaledes i hele Tidsrummet paa en Gjennemsnitsbefolkning af over 26000 kun været indlagt Patienter i et Forhold af 1 : 706 eller i aarligt Gjennemsnit 1 : 17650 Mennesker, hvorimod Forholdet stiger ikke lidet i den sydlige Del af Vendsyssel og navnlig i Egnene mod Vest, saa at Thy kjendeligt nærmer sig Middelforholdet for hele Jylland. Forøvrigt er Søgningen fra det Nordenfjordske tiltaget betydeligt i de senere Aar, forholdsvis langt mere end i det Søndenfjordske. Af de 267 Indlagte fra Vendsyssel og Thy kommer der nemlig kun 51 (5,7 om Aaret) paa de 9 Aar før Udvidelsen, men 216 (13,2 om Aaret) paa Tiden efter Udvidelsen. Af de 1624 fra Landbefolkningen Syd for Fjorden tilhøre derimod 401 (44,5 om Aaret) Perioden før Udvidelsen, og 1223 (74,8 aarlig) Tiden efter Udvidelsen. Siden 1861 er Søgningen fra Vendsyssel og Thy altsaa blevet henved 2½ Gang stærkere end tidligere, medens den fra Landbefolkningen i det øvrige Jylland ikke har fordoblet sig.

Blandt de søndenfjordske Landdistrikter have Egnene Øst for Højryggen i det Hele indlagt flere Patienter i Forhold til Befolkningen, end Egnene Vest for Højryggen; og drager man omkring Anstalten en Kreds paa 8 til 10 Mil, omsluttende Aarhus, Randers og Skanderborg Amter, den sydøstlige Del af Viborg Amt, nemlig Sønderlyng, Medelsom, Lysgaard, Hids og Hovbjerg Herreder, samt Bjerge og Hatting Herreder af Vejle Amt, tilsammen med en Gjennemsnitsbefolkning af omtr. 222,300, saa har dette Distrikt ialt havt 875 Indlæggelser (i hele Tidsrummet 1 : 254 eller i aarligt Gjennemsnit 1 : 6535 Mennesker), hvorimod de øvrige søndenfjordske Landdistrikter, som ligge udenfor en saadan Kreds, uagtet deres Gjennemsnitsbefolkning er større, nemlig omtr. 284400, kun have indlagt 749 Patienter (i hele Tidsrummet 1 : 380 eller i aarligt Gjennemsnit 1 : 9620).

At Aarsagen til en saa forskjellig Frekvens ogsaa for Landdistrikternes Vedkommende for en meget væsentlig Del er at søge i den større eller mindre Afstand fra Anstalten, er vistnok udenfor al Tvivl; men alene herpaa beroer den dog neppe: der er tæt til hinanden grændsende Distrikter, som ligge lige langt fra Anstalten, medens Forholdstallene af de derfra Indlagte have været meget forskellige. Fra Aalborg Amt f. Ex. har der forholdsvis været indlagt Færre end fra noget af de tre vestlige Amter, uagtet disse have havt længere og

besværligere Vej til Anstalten; og medens Amtets tre østlige Herreder (Fleskum, Hellum og Hindsted) med en Gjennemsnitsbefolkning af omtr. 25900, tilsammen have indlagt 64 Patienter, d. v. s. for hele Aarrækken 1 : 404 eller i aarligt Gjennemsnit 1 : 10235, have de fire vestlige (Hornum, Slet, Aars og Gislum Herreder) paa omtrent selvsamme Gjennemsnitsbefolkning (c. 25700) ikkun havt 38 Indlæggelser, d. v. s. 1 af 676 i hele Tidsrummet, eller aarlig 1 af 17125, hvilket meget nærmer sig til det Forhold, som ovenfor er eftervist i Horns og Vennebjerg Herreder, den allerlængst bortliggende Del af Jylland. Sandsynligvis hidrører Forskjellen i dette Tilfælde derfra, at de fire vestlige Herreder ere mindre frugtbare og velhavende end de tre østlige. Frugtbarheden af Mors og Salling kan vel ogsaa være en Hovedaarsag til, at begge disse skarpt begrændsede Landsdele, med 43 og 55 Indlæggelser paa henholdsvis 14500 og 16000 Indbyggere, i Forhold have benyttet Anstalten langt mere end de nærmere liggende Dele af Viborg Amt, som for en ikke ringe Del bestaae af Hede-strækninger. Vest for Højryggen er den ovenanførte Gjennemsnitsfrekvens fra hele den jyske Landbefolkning (for hele Tidsrummet 1 : 338 eller i aarligt Gjennemsnit 1 : 8567) endogsaa noget overskredet i det sydvestre Hjørne af Jylland, bestaaende af de fem Herreder Nørre, Øster og Vester Horne samt Skads og Gjording, som indtage Strækningen langs Kysten fra Syd for Ringkjøbing Fjord til Kongeaaen indtil omtrent 5 Mil ind i Landet, og som med en Gjennemsnitsbefolkning af tilsammen 33800 have indlagt 101 Patienter (1 af 334 i hele Tidsrummet eller 1 : 8481 om Aaret). Denne ikke ubetydelige Landstrækning danner i denne Henseende en temmelig iøjnefaldende Modsætning til de øvrige Dele af det vestlige Jylland: det lille Nørre Horne Herred, det sydligste i Ringkjøbing, Amt, har endogsaa paa en Gjennemsnitsbefolkning af 5340 havt 25 Indlæggelser, 1 : 214, et Forhold, der er meget nær ved det som gjennemsnitsvis har fundet Sted i Aarhus Amt (1 : 206).

Den stærkeste Søgning til Anstalten blandt de jyske Landdistrikter har fundet Sted fra Ning Herred, tæt Syd for Aarhus, der har indlagt 60 Patienter paa en Befolkning af 9400, i hele Aarrækken 1 : 157 eller i aarligt Gjennemsnit 1 : 3967; derefter kommer Tyrsting Herred i Skanderborg Amt med 1 : 174 (1 : 4405) og Øster Lisberg Herred i Randers Amt med 1 : 175 (1 : 4430). Den sparsomste Søgning falder paa Aars Herred i Aalborg Amt, som med en Gjennemsnitsbefolkning af 5000 slet ikke har benyttet Anstalten i de

9 Aar før Udvidelsen, og i de paafølgende 16 Aar kun har indlagt 3 Patienter.

Gaae vi endnu mere i det Enkelte, see vi af nedenstaaende

Tabel X.

Indlæggelsernes Fordeling paa de jyske Landsogne.

	Hjørring Amt.	Thisted Amt.	Aalborg Amt.	Viborg Amt.	Randers Amt.	Aarhus Amt.	Skanderborg Amt.	Vejle Amt.	Ringkjøbing Amt.	Ribe Amt.	Ialt
Sogne med 1 Indlæggelse	27	25	25	32	35	14	13	22	34	34	261
— — 2 —	11	17	12	21	17	10	15	16	22	16	157
— — 3 —	9	6	9	17	11	10	9	6	6	8	91
— — 4 —	8	6	6	11	12	5	8	8	4	3	71
— — 5 —	1	"	5	3	7	2	4	10	6	3	41
— — 6 —	1	4	1	2	7	6	7	3	4	2	37
— — 7 —	1	2	"	3	3	4	4	1	"	2	20
— — 8 —	2	"	"	"	3	"	"	3	"	1	9
— — 9 —	"	"	"	"	2	1	"	2	"	"	5
— — 10 —	"	"	"	"	"	1	"	1	"	"	2
— — 12 —	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	1
— — 13 —	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	1
— — 15 —	"	"	"	"	1	1	"	"	"	"	2
	60	60	58	89	98	54	60	73	76	70*)	698
Ingen Indlæggelser fra . . .	26	36	54	65	34	7	5	12	36	6	281
Antallet af Sognene . . .	86	96	112	154	132	61	65	85	112	76	979

at der er et ret betydeligt Antal af Landkommunerne i Jylland, nemlig ikke lidt over Fjerdedelen, hvorfra der endnu efter 25 Aars Forløb slet ikke har været indlagt Patienter i Anstalten. De enkelte Amter frembyde i denne Henseende store Forskjelligheder, og danne, efter det større eller mindre Forholdstal af deres Sogne som have benyttet Anstalten, følgende Række:

*) Heri indbefattet 9 af de Sogne i de slesvigske Enklaver, som i 1864 bleve skilte fra Danmark.

1. Skanderborg Amt
2. Ribe —
3. Aarhus —
4. Vejle —
5. Randers —
6. Hjørring Amt
7. Ringkjøbing —
8. Thisted —
9. Viborg —
10. Aalborg —

der afviger meget fra den Orden med Hensyn til Søgningen i Forhold til Folkemængden, som ovenfor (S. 25) er eftervist, idet f. Ex. Skanderborg Amt forholdsvis er det som har færrest, og Aalborg det der har flest Sogne, fra hvilke slet ingen Indlæggelser have fundet Sted, medens Hjørring, som staaer allerlavest i hin Række, her har faaet en temmelig høj Plads. Grunden til dette Forhold er vistnok ikke saa meget at søge i at saa mange af Landkommunerne virkelig ere forskaanede for Sindssyge, som deri at mangehaande andre Faktorer end Hensynet til Patienten selv gjøre sig gjældende ved Indlæggelsesspørgsmaalet.

Af de 698 Sogne der overhovedet have benyttet Anstalten, have 437, henved 2 Trediedele, indlagt mere end 1 Patient, ikke faa endogsaa et temmelig stort Antal. De fire Sogne, som i de forløbne 25 Aar have haft over 10 Patienter i Anstalten, ere

Ølgod i Ribe Amt	12,	hvoraf	4	Gjenindlæggelser
Nørup i Vejle —	13,	—	3	—
Lyngby i Randers —	15,	—	5	—
Maarslet i Aarhus —	15,	—	7	—

Disse fire Sogne høre vel til de større, men dog langtfra til de største i Jylland; og da ingen af de tre førstnævnte har indsendt Patienter i de sidste fem Aar, fordele Indlæggelserne sig i Virkeligheden for deres Vedkommende paa et Tidsrum af ikkun 20 Aar. Da der fra Albøge, Annexet til Lyngby, har været indlagt 4 Patienter, er dette Pastorat den af de jyske Landkommuner, som har benyttet Anstalten mest, idet kun 2 af alle 19 Indlæggelser have været for privat Regning. Selve Lyngby Sogn har i Forhold til sin Befolkning, som i 1860 var 1205, i 1870 1431, indlagt flere Patienter end en stor Del af Smaakjøbstæderne.

Vi vende nu tilbage til Forholdet mellem Kjønne blandt de jydsk Patienter, hvorom alt ovenfor (S. 20) er bemærket, at Anstalten i det Hele maa siges at have været benyttet temmelig ligeligt af dem begge, og at den ringe Overvægt af kvindelige Indlæggelser (1323 mod 1303 mandlige) ikke er synderlig større end den som Kvindekjønnen ogsaa har i hele den jydsk Befolkning. Imidlertid bliver Resultatet en Del anderledes, naar Indlæggelserne sammenholdes med det Antal mandlige og kvindelige Sindssyge, som findes i Jylland, i Stedet for med den mandlige og kvindelige Del af Befolkningen. Thi hvor meget end de foretagne Tællinger af de Sindssyge her i Danmark lade tilbage at ønske, og hvor langt det end vistnok er fra, at selv den sidste tør anses for nogenlunde fuldstændig, er der dog eet Punkt, hvori de alle ere enige, og det er, at Danmark har en Overvægt af kvindelige Sindssyge, der selv for Jyllands Vedkommende, hvor den er mindre end i de andre Provindser og Hovedstaden, ikke er aldeles ubetydelig. Dette spores alt i den vistnok meget mangelfulde Tælling, som Dr. Hübertz uden offentlig Bistand mejsommeligt bragte tilveje i 1839—41; men det traadte først umiskjendeligt frem ved Tællingen af 1ste Juli 1847, der udviste 300 mandlige Sindssyge i Jylland mod 357 kvindelige. Omtrent det samme Forhold er fundet ved de to senere, som ere foretagne i Forbindelse med de almindelige Folketællinger i 1860 og 1870. Denne sidste, som her naturligt frembyder sig til Sammenligning, har nu vel ikke, saavidt vides, været offentliggjort for de enkelte Landsdeles Vedkommende; men efter villig Meddelelse fra det statistiske Bureau udgjorde Antallet af de Sindssyge i Jylland ved denne Lejlighed:

i Kjøbstæderne	23 Mænd,	32 Kvinder,	tilsammen	55
i Landdistrikterne	365 —	389 —	—	754
ialt 388 Mænd, 421 Kvinder, tilsammen				809

foruden 654 Idioter, hvoraf 359 mandlige og 295 kvindelige. Men i de 754 Sindssyge paa Landet ere samtlige Patienter i den jydsk Anstalt indbefattede, som befindende sig i Aarhus Amts Landdistrikter. Heraf følger, at Tællingen 1870 først giver en rigtig Forestilling om de Sindssyges Antal i Jyllands forskjellige Egne, naar Anstaltens Patienter fordeles paa deres egentlige Hjemsteder. Nu havde den jydsk Anstalt under 1ste Februar 1870 408 Patienter*) (202 Md., 206 Kv.).

*) Egentlig 410, men deriblandt var 2 Idioter.

Af dem var der igjen 12 mandlige og 12 kvindelige, som hørte hjemme udenfor Jylland; og naar de øvrige 384 (190 Mænd, 194 Kvinder) henføres efter deres Hjemsted dels til Kjøbstæderne, dels til de andre Amter, og lægges til de af Bureauet for hvert af disse opgivne Tal, faae vi følgende Liste over de egentlige Sindssyges Fordeling paa de jydsk Kjøbstæder og Amter den 1ste Februar 1870:

I Kjøbstæderne . . . 78 Md., 95 Kv., tils. 173

I Landdistrikterne:

Hjørring Amt.	. . . 33 —	33 —	—	66
Thisted	— . . . 32 —	34 —	—	66
Aalborg	— . . . 25 —	32 —	—	57
Viborg	— . . . 30 —	33 —	—	63
Randers	— . . . 31 —	32 —	—	63
Aarhus	— . . . 17 —	20 —	—	37
Skanderborg	— . . . 25 —	28 —	—	53
Vejle	— . . . 42 —	39 —	—	81
Ringkjøbing	— . . . 30 —	31 —	—	61
Ribe	— . . . 33 —	32 —	—	65

Ialt paa Landet . . . 298 Md., 314 Kv., tils. 612

Med Kjøbstædernes . . . 78 — 95 — — 173

I hele Jylland . . . 376 Md., 409 Kv., tils. 785

Saaledes korrigeret, udviser nu Tællingen af 1ste Februar 1870 for Jyllands Vedkommende følgende Forhold mellem de Sindssyges Kjøn:

i Kjøbstæderne	. . . 45,1 % Md., 54,9 % Kv.
i Landdistrikterne	. . . 48,7 - — 51,3 - —
i hele Jylland	. . . 47,9 - — 52,1 - —

altsaa helt igjennem paa Kvindernes Side en Overvægt, der i Kjøbstæderne udgjør 9,8, paa Landet 2,6 og i hele Provindsen 4,2%. Men da det Forhold, hvori der i de forløbne 25 Aar har været indlagt mandlige og kvindelige Patienter fra Jylland i Anstalten, er følgende:

fra Kjøbstæderne	. . . 46,25 % Md., 53,75 % Kv.
fra Landdistrikterne	. . . 50,9 - — 49,1 - —
fra hele Jylland	. . . 49,6 - — 50,4 - —

altsaa for Mændenes Vedkommende noget højere, for Kvindernes noget lavere end det nysanferte Procentforhold mellem de mandlige og kvinde-

lige Sindssyge i Jylland, er det klart, at der alligevel har fundet flere mandlige end kvindelige Indlæggelser Sted, naar hensees til det Forhold mellem Kjønnene, som Tællingen har eftervist. Havde de 2626 Indlæggelser fra Jylland været fordelte paa hvert Kjøen efter dette Forhold, vilde der ikke være kommet 1303 paa Mændene og 1323 paa Kvinderne (Tab. V), men kun 1258 paa Mændene og 1368 paa Kvinderne.

Skjøndt der fra Landbefolkningen i det Hele har fundet færre Indlæggelser Sted af Kvinder end af Mænd, har dette Forhold dog ingenlunde været ens i alle Egne af Jylland. Tabel VIII (S. 25) udviser nemlig en ikke ringe Overvægt af kvindelige Indlæggelser fra Landbefolkningen i Randers og Ringkjøbing Amter (i Randers Amt endogsaa saa betydelig, at derfra knap har været indlagt 39,5% Mænd mod 60,5% Kvinder), hvorimod alle de andre Amter have mere eller mindre Overvægt af mandlige Indlæggelser. Dog er denne Overvægt noget større blandt Indlæggelserne fra Vendsyssel og Thy (tilsammen 159 mandlige og 108 kvindelige, eller 59,6 og 40,4%), end blandt dem fra de søndenfjordske Landdistrikter med Fradrag af Randers og Ringkjøbing Amter (tilsammen 611 mandlige og 442 kvindelige, eller 58 og 42%). Man skulde herefter formode, at der i Tællingen af 1870 i det mindste maatte kunne spores tilsvarende Forhold mellem Kjønnene blandt de Sindssyge i de to nævnte Amter; men dette er ikke Tilfældet. Efter Tællingen, saaledes som den ovenfor er korrigeret, har Randers Amt 31 mandlige og 32 kvindelige Sindssyge, Ringkjøbing Amt henholdsvis 30 og 31, og i det Hele finder man ingen synderlig Overvægt af det ene Kjøen i noget af Amterne. Det maa altsaa staae hen, hvorvidt det skulde være Mangler ved Tællingen eller andre Omstændigheder der ligge til Grund for den omhandlede Overvægt af Kvinder blandt de Indlagte fra Randers og Ringkjøbing Amter; men da den stadigt har gjentaget sig næsten hvert Aar, ligesom den ogsaa i Tabel VIII er ret iøjnefaldende baade før og efter Udvidelsen, synes den ikke vel at kunne betragtes som tilfældig.

B. De ikke-jydske Patienter.

De 322 Indlæggelser, der efter Tabel V angik Patienter som ikke hørte hjemme i selve Jylland, fandt Sted med følgende Tal i hvert enkelt Aar:

Før Udvidelsen

1852 (fra 1. Sept.)	2 Md.,	2 Kv.,	tils.	4
1853	6 —	3 —	—	9
1854	14 —	12 —	—	26
1855	14 —	16 —	—	30
1856	16 —	13 —	—	29
1857	14 —	10 —	—	24
1858	9 —	3 —	—	12
1859	3 —	6 —	—	9
1860	6 —	4 —	—	10
1861 indt. 1. Sept.)	3 —	2 —	—	5
	87 Md.,	71 Kv.,	tils.	158

Efter Udvidelsen

1861 (fra 1. Sept.)	2 Md.,	4 Kv.,	tils.	6
1862	10 —	10 —	—	20
1863	14 —	10 —	—	24
1864	4 —	6 —	—	10
1865	4 —	9 —	—	13
1866	9 —	5 —	—	14
1867	3 —	7 —	—	10
1868	4 —	2 —	—	6
1869	3 —	8 —	—	11
1870	8 —	4 —	—	12
1871	6 —	3 —	—	9
1872	2 —	2 —	—	4
1873	5 —	1 —	—	6
1874	2 —	1 —	—	3
1875	5 —	—	—	5
1876	4 —	4 —	—	8
1877	1 —	2 —	—	3

86 Md., 78 Kv., tils. 164

før Udvidelsen 87 — 71 — — 158

173 Md., 149 Kv., tils. 322

Man vil see, hvorledes Søgningen andetsteds fra har været stærkest, indtil Anstalten ved Vordingborg i 1858 havde aabnet sin Virksomhed, og derved gjort det unødvendigt at gaee til Jylland med Patienter fra Østifterne, og hvorledes den igjen er steget i Begyndelsen

af Tredserne, da den jydsk Anstalt ved Udvidelsen indtil videre var blevet i Stand til ogsaa at modtage Uhelbredelige fra Øerne, som dengang endnu ikke havde Adgang til Vordingborg. Den Aftagen, som viser sig i den sidste Halvdel af Tidsrummet efter Udvidelsen, hidrører fra, at Pladsen nu ikke længer tillod at modtage Patienter, der ikke hørte hjemme i Jylland, paa 3die Forplejningsklasse.

Det aarlige Gjennemsnitstal af ikke-jydske Patienter var før Udvidelsen 17,5 og efter samme 10,0. Men da der før Udvidelsen kun fandt 811, og efter dette Tidspunkt 2137 Indlæggelser Sted, udgjorde de Optagne, som ikke hørte hjemme i Jylland, før Udvidelsen 19,5 og efter samme kun 8,7 % af Indlæggelserne i hvert af disse Tidsafsnit. Det er imidlertid ikke blot i numerisk Henseende, at denne Klasse Patienter efterhaanden har tabt sin Betydning for den jydsk Anstalt: før Udvidelsen tilførte den denne mest nogenlunde friske Tilfælde af de mere dannede Klasser, og bidrog saaledes ikke lidet til at forøge den mere intelligente Del af Patientbestanden: efter Udvidelsen bestod den i en længere Arrække mest af uhelbredelige Almuespatienter, som efter Vordingborgeranstaltens Regulativ maatte afvises derfra, og havde saaledes snarest den modsatte Indflydelse.

Nedenstaaende er en Sammenstilling af de ikke-jydske Patienters Hjemsted, til Fuldstændiggjørelse af Angivelserne i Tab. V.

Kjøbenhavn . . .	33 Md.,	25 Kv.,	tils.	58
Sjælland	27 —	36 —	—	63
Møen	” —	2 —	—	2
Bornholm	5 —	2 —	—	7
Samsø	3 —	5 —	—	8
Laaland	4 —	4 —	—	8
Falster	3 —	8 —	—	11
Fyn med Smaaøer	48 —	35 —	—	83
Island	1 —	” —	—	1
Grønland	1 —	” —	—	1
Slesvig	15 —	18 —	—	33
Holsten	3 —	2 —	—	5
Sverrig	22 —	5 —	—	27
Norge	6 —	7 —	—	13
England	2 —	” —	—	2

173 Md., 149 Kv., tils. 322

Fyn er altsaa af de danske Provindser udenfor Jylland den, som har benyttet Anstalten ved Aarhus mest. Før Udvidelsen indlagdes derfra 33 Patienter eller 3,7 om Aaret, efter Udvidelsen 50 eller 3,1 om Aaret: Søgningen har altsaa i Gjennemsnit ikke aftaget særdeles meget efter Udvidelsen: indtil 1872 vedblev den endogsaa at holde sig ganske paa det samme aarlige Gjennemsnitstal som før Udvidelsen, og det er først i de sidste fem Aar, da Anstalten ved Aarhus jevnlig maatte afvise Patienter fra det vestlige Fyn, at de aarlige Indlæggelser ere aftagne. Dette beroer rimeligvis alene paa Beliggenheden, og turde nok fortjene Opmærksomhed som et Vink om det Naturlige i et Fællesskab mellem Fyn og det sydlige Jylland om en fjerde større Sindssygeanstalt.

At der ikke har fundet flere Indlæggelser Sted fra Slesvig, uagtet man efter de politiske Forhold kunde have ventet en ret betydelig Tilgang derfra, har vistnok for en stor Del sin Grund i den Omstændighed, at Regulativet har stillet Hertugdømmerne mindre gunstigt med Hensyn til Betalingsforholdene, især siden 1865, fra hvilken Tid Slesvigerne maatte betragtes som Udlændinge, forsaavidt de ikke, efter at have løst Hjemstedsbevis i Kongeriget, kunde indlægges som jydsk Patienter. Dette har dog ikke været Tilfældet med flere end 6, saa at det hele Antal af Patienter fra Slesvig kun udgjør 39. De holstenske Patienter hørte saa godt som alle til de i Holsten garnisonerende danske Regimente; kun 1 var af holstensk Familie, men indlagdes under et midlertidigt Ophold i Sjælland.

Blandt Indlæggelserne fra Udlandet er der to Gjenindlæggelser (fra Sverrig), og da 1 Patient fra Sverrig og 1 fra England var dersteds bosiddende Danske, har der blandt de fra Udlandet Indlagte egentlig kun været 38 Personer af fremmed Nationalitet. Men blandt de indenlandske Patienter er der naturligvis ogsaa adskillige, som ikke have været af dansk Fødsel og Herkomst. Af dem der vides at være født udenfor Kongeriget og Hertugdømmerne, har 22 været Tydskere, 13 Svenske og 4 eller 5 Norske, medens andre Nationaliteter kun have været repræsenterede af ganske enkelte Individuer. De Tydskfødtes Antal blandt de jydsk Patienter svarer temmelig nøje til det Forhold, hvori tydskfødte Personer efter det statistiske Tabelværk (III. Række, 18. Bd., S. XL) fandtes blandt Befolkningen i Jylland ved Tællingen af 1870: af de Svenskfødte er Forholdet betydeligt lavere.